

Příspěvek k nomopojetice.

František Weyr.

I. Vymezení otázky, o kterou jde.

Jde v podstatě o výklad § 26 zákona ze dne 13. července 1922, č. 244 Sb. zák. a nařízení, kterým se všeobecně upravují právní poměry mezi zaměstnavateli a zaměstnanci na Slovensku a v Podkarpatské Rusi, a o jeho kritiku s hlediska legislativně-technického, jakož i o výklad a kritiku novely ze dne 25. září 1924, č. 217 Sb. zák. a nař. (viz vládní návrh č. 4398 tisků posl. sněm. 1924, zprávu ústavně-právního výboru této sněmovny č. 4501 tisků a zprávu ústavně-právního výboru senátu č. 1920 tisků senátu 1924, a konečně č. 4806 tisků posl. sněmovny).

1. Citovaný § 26 ve znění zákona č. 244/1922 měl tento obsah: »Ustanovení § 24 zák. čl. XVII: 1881, taktéž i ustanovení zákonných článků XIII: 1876, II: 1898, XLI: 1899, XLII: 1899, XXVII, XXVIII a XXIX: 1900, pokud se v neprospěch zaměstnanců protíví ustanovením tohoto zákona, se zrušují.«

2. Ve vládním návrhu novelisace citovaného § 26 obsaženy jsou tyto změny: Předem uvádějí se tituly zákonných článků v § 26 vyjmenované, ale vedle těchto ještě nově zák. čl. XVII.: 1884 [průmyslový zákon*]), pak čl. XXI: 1898 (o úhradě nákladů na veřejné ošetřování nemocných) a konečně čl. XLV: 1907 (o úpravě právního poměru mezi hospodářem a polnohospodářskou čeledí). Novotou tohoto návrhu jest též, že výpočet oněch zákonů dosavadní ustanovení, jmenovitě ustanovení uh. zák. čl. .... atd. ... následuje výpočet ... pokud se v neprospěch zaměstnancův přičí ustanovením tohoto zákona, se zrušují.«

3. Poslanecká sněmovna (tisk 4501) přijala návrh ve věci nezměněně a vypustila pouze z textu datum zákonů.

4. Za to senát (tisk 1920) změnil text přijatý poslaneckou sněmovnou takto: »Všecka dosavadní psaná a zvyková ustanovení, pokud v neprospěch zaměstnanců přičí se ustanovením tohoto zákona, se zrušují.« Tento změněný text přijat byl poslaneckou sněmovnou nezměněně (tisk 4806).

---

*) Srovn. k tomu nyní nový živnostenský řád pro území Slovenska a Podkarpatské Rusi (zákon ze dne 10. října 1924 č. 259. Sb. zák. a nař.).

ad 1. Před novelou č. 217/1924 platné znění § 26 mělo podle parlamentních materiálů několik účelů, a to a) sjednotit normy dotýkající se všeobecných služebních smluv, »neboť v tom směru nebylo na Slovensku a v Podkarpatské Rusi kodifikovaného občanského zákona«, b) zlepšit poměry zaměstnanců proti zaměstnavatelům, c) sjednotit právo na Slovensku a v Podkarpatské Rusi platné s platným právem v »historických« zemích tím, že bývalé uherské právo nahrazeno rakouským (tisk 3529 posl. sněm.). Jen účel ad a) a c) uvádí zpráva výborů senátních (tisk 1438).

ad 2. Účel novelisačního návrhu vlády v jeho původním znění vyplývá z vývodů, obsažených v tisku 3746 posl. sněmovny: »Při tom však k § 26 vládní osnovy zákona (t. j. tisk 3529) vyslovil (sc. sociálně-politický výbor posl. sněmovny) žádost, aby v provádějícím nařízení k tomuto zákonu byla — pokud možno vyčerpávajícím způsobem — uvedena všechna na Slovensku a v Podkarpatské Rusi dosud platná ustanovení, týkající se poměrů zaměstnanců, která se ve smyslu tohoto paragrafu zrušují, a by se takto předešlo právní nejistotě, která by mohla povstát z případně nejednotných výkladů různých zákonných ustanovení, citovaných v tomto paragrafu«. Tomuto přání vyhověla (aspoň zdánlivě) vládní osnova tím, že do textu zákona pojala podrobnější výpočet dřívějších ustanovení, která se zrušují, označením však tohoto výpočtu jako »demonstrativního« (arg. »jmenovitě«) tuto právní nejistotu nejen neodstranila, nýbrž u srovnání s dříve platným zněním § 26 ještě značně zvýšila.

Oficiální důvody novelisace obsaženy jsou v důvodové zprávě vládní: »Při uplatňování zákona č. 244/1922 Sb. z. a nař. objevila se potřeba, aby jeho ustanovení, pokud jsou pro zaměstnance výhodnější než dosud platný právní řád na Slovensku a v Podkarpatské Rusi, platily pro všechny kategorie zaměstnanců a tím odstranily se dosavadní nespravedlivé rozdíly v jejich postavení«. Účel ten měl být patrně dosažen výslovným označením výpočtu zrušených zákonů jako pouze demonstrativního. Jako vedlejší účel novely uvádí vládní osnova nesrozumitelně, že »rozšířením dosahu citovaného zákona na všechny druhy zaměstnanců přiblíží se unifikaci obou právních řádů ještě více k svému cíli«, ač tím patrně může být dosažena — ne unifikace dvou právních řádů (bývalého rakouského a uherského) — nýbrž unifikace předpisů téhož právního řádu (a to uherského), pokud týkají se právních poměrů mezi zaměstnavateli a zaměstnanci.

Stejně nesrozumitelná jest zpráva ústavně-právního výboru (tisk 4501), praví-li: »Zákon ze dne 13. července 1922, č. 244, obsahoval sice dispoici o zrušení těch ustanovení, která měla nevýhodnější ustanovení pro zaměstnance než obsahoval tento zákon — ale jednotlivé zákony nevypočítává. Aby se předešlo možným nedorozuměním a případné různé judikatuře, tento vládní

návrh t a x a t i v e vypočítává všechny zákony, kterých ustanovení se zrušují.« Na první pohled je jasno, že pravý opak je pravda. Neboť jednak § 26 v původním znění jednotlivé zákony vypočítává a novela (jak bylo shora řečeno) přidává jen tři nové zákony, jednak nejde o t a x a t i v n í, nýbrž o d e m o n s t r a t i v n í (příkladný) výpočet, jak zpráva ústavně-právního výboru senátu (tisk 1920), opravujíc tím omyl v tisku 4501 poslanecké sněmovny, výslovně podotýká.

ad 4. Zmíněný tisk 1920 (senát) stojí tudíž na zcela opačném stanovisku než tisk 4501 (poslanecká sněmovna). Neboť právě z těch důvodů, ze kterých výbor poslanecké sněmovny chtěl vypočísti všechny zákony, které mají býti zrušeny, výbor senátu podrobný výpočet opět škrtná. Právě se tam totiž (tisk 1920): »Toto demonstrativní vypočítání je bez účelné, poněvadž zůstávají ještě mnohé jiné zákony neuvedeny, zvláště není zmínky o zvykových ustanoveních, nepsaných, která právě v poměru zaměstnanců k zaměstnavatelům hrají důležitou úlohu. Jeví se proto účelnější vnechat vypočítání zákonů vůbec a dát klausuli ráz všeobecnosti a to i z toho důvodu, a by se předešlo mylnému vykládání zákona, které by mohlo býti vyvoláno zvláště důvodovou zprávou poslanecké sněmovny, kde se mluví o t a x a t i v n í m vypočítávání zákonů.« Kdyby tisk 1920 měl pravdu, pak by z toho plynulo (pro zákonodárnou techniku vůbec), že každé d e m o n s t r a t i v n í vypočítávání norem v derogačních klausulích bylo by zbytečné, což očividně není správné — dokazuje to nesčetná řada takových případů v každém právním řádě —, poněvadž případná nejistota při aplikaci derogační formule mizí aspoň ohledně těch norem, které jsou v ní výslovně (»jmenovitě«) uvedeny.

Z dosavadních vývodů vyplývá zatím s naprostou jistotou, že samotné parlamentní výbory pocítovaly, že právní úprava, zamýšlená § 26, a to jak v jeho nynějším, tak — a ještě více — v jeho budoucím znění jest s h l e d i s k a z á k o n o d á r n é t e c h n i k y v e l m i n e d o k o n a l á a je jen s podivem, že vláda, která při projednávání osnovy v obou sněmovních výborech zajisté byla zastoupena svými delegáty, nebránila se neustálému kolísání a změnám stanoviska, jichž dokladem jest obsah citovaných výborových zpráv. —

Legislativně-technickým prostředkem pro uskutečnění oněch tří účelů shora sub. a) — c) uvedených jsou instituce r e c e p c e a d e r o g a c e. »Recepcí« (a to částí bývalého rakouského a nyní dosud v historických zemích platného československého občanského zákona; §§ 1151—1163) jest celý zákon 244/1922. Touto recepcí bylo dosaženo do jisté míry u n i f i k a c e dvou právních řádů (bývalého rakouského a uherského), až na to, že na dále platí pro historické země německý text oněch unifikovaných předpisů jako a u t e n t i c k ý, kdežto pro Slovensko a Podkarpatskou Rus jest autenti-

ckým text slovenský. »Receptce« (sc. nových, t. j. cizích norem) vyžaduje »derogaci« (sc. dosavad platných).

Je otázka, které normy měly býti (podle intence zákonodárce), pokud se týče skutečně byly (podle juristických pravidel interpretací) derogovány. Má-li býti tato otázka správně zodpověděna, dlužno uvážití způsob legislativně-technické úpravy materie, o které jde, a to v obou právních řádech.

Podle bývalého rakouského práva, které nyní platí na území t. zv. historických zemí, byla situace tato: Ustanovení §§ 1151—1163 obecného občanského zákona platí pouze subsidiárně, není-li zde zvláštních (»speciálních«) předpisů. To plyne z § 153, III. dílčí novely k občanskému zákonu z roku 1916, jehož znění dlužno zde uvést: Die Bestimmungen des § 150 (obsahující nyní platné §§ 1151—1174) finden keine Anwendung auf das Dienstverhältnis der als Beamte oder Bedienstete des Hofes, des Staates, einer staatlichen Anstalt, eines Landes, Bezirkes, einer Gemeinde oder eines öffentlichen Fonds angestellte Personen, sofern das Dienstverhältnis nicht auf einem privatrechtlichen Vertrage beruht. Unberührt bleiben die für bestimmte Dienstverhältnisse bestehenden besonderen gesetzlichen Vorschriften, insbesondere die des allg. Berggesetzes, des Gewerbeordnung und des Gesetzes vom 28. Juli 1902, R. G. Bl. Nr. 156, sowie des Handlungsgesetzens, des Güterbeamtengesetzes, der Dienstboten- und Gesindeordnungen, ferner die in Bezug auf das Überwachungs- und Disziplinarrecht der Eisenbahnaufsichtsbehörden gegenüber den Bediensteten der Staats- und Privateisenbahnen bestehenden Vorschriften der Eisenbahnbetriebsordnung und des Organisationsstatuts für die staatlichen Eisenbahnverwaltung ...« (Před platností III. dílčí novely platil obdobný předpis § 1163: »Die hier aufgestellten Vorschriften gelten auch von Rechtsfreunden, Ärzten und Wundärzten, Factoren, Provisoren, Künstlern, Lieferanten und anderen Personen, welche sich für ihre Bemühungen einen Gehalt, eine Bestallung, oder sonst eine Belohnung ausdrücklich, oder stillschweigend ausbedungen haben, insofern hierüber keine besonderen Vorschriften bestehen.«)

Z uvedeného znění § 153 jde na jevo, že ve skutečnosti (v praxi) bude mnohem více případů, které jest nutno posuzovati podle oněch »zvláštních« předpisů než podle § 150, a že tedy je případnější užívatí pro normu § 150 výrazu normy »subsidiární« (vůči oněm »zvláštním« předpisům) než »obecné« (lex generalis a contr. specialis).

Jak má se, pokud se týče měla se věc v uherském právu? Před zákonem č. 244/1924 měl tento právní řád (recipovaný pro území Slovenska a Podkarpatské Rusi) výslovná, t. j. psaná ustanovení toliko pro ony speciální obory (živnostenský, obchodní, báňský atd.), kdežto tak zv. »obecné« občanské právo bylo pouze zvykové. Mělo tedy i ono ráz »subsidiární«, jenže tento

ráz nebyl nikde výslovně stanoven (tak jako v § 153 novely a dříve § 1163 psaného občanského práva rakouského) a rozuměl se jaksi »sám sebou« nebo plynul podle obecných interpretačních pravidel z oněch speciálních psaných ustanovení. Platilo tedy pravidlo: Co nedá se subsumovati pod ona speciální ustanovení, budiž posuzováno podle platného zvykového práva. Okruh platnosti subsidiární (obecné) normy vyvozuje se zde ze souboru speciálních norem, kdežto naopak pro rakouské právo platí pravidlo, že subsidiární norma »obecná« určuje okruh platnosti speciálních norem.

Z uvedeného plyne, že zákon č. 244/1922 zrušil dosavadní subsidiární (obecné) občanské právo zvykové na Slovensku a Podkarpatské Rusi platné. Derogace ta není sice vyjádřena derogační klauzulí § 26, rozumí se ale sama sebou, poněvadž věta *lex posterior derogat priori* platí i ohledně poměru práva psaného a zvykového.

Zákon č. 224/1922 nerecipoval však ustanovení § 153 novely a neobsahuje ani normy obdobné bývalému § 1163. Z toho plyne, že zásady obsažené v těchto dvou paragrafech platily by pro území Slovenska a Podkarpatské Rusi jen pomocí *lex posterior generalis non derogat legi speciali priori*. Tímto pravidlem stalo by se ustanovení § 153 novely resp. 1163 rak. obecného obč. zákona zbytečná, poněvadž by se taktéž rozumělo sama sebou! Že je rakouský zákonodárce přece výslovně stanovil, nasvědčuje tomu, že (a to právem) interpretačnímu pravidlu: *lex posterior generalis non derogat legi speciali priori* příliš nedůvěřoval. O pravidlu tom viz pozdější vývody.

Velmi značná a osudná komplikace otázky nastává však tím, že § 26. zákona č. 244/1902, vycházející patrně z platnosti onoho pravidla, chtěl ji — aspoň částečně — výslovně vyloučit: dřívější »speciální zákony tam uvedené (ostatní tedy ne!) se zrušují, ale jen pokud se v neprospěch zaměstnanců protíví tomuto zákonu.« Tato klauzule jest snad s hlediska sociálně-politického pochopitelná a chvalitebná, protíví se však všem pravidlům legislativní techniky (normopojetiky), jak níže bude ještě dovozeno.

nikde není!

II. Povšechný theoretický rozbor.

Problém, o který jde, jest problémem derogační funkce časové pozdějších norem normami dřívějšími. (A jen s tohoto hlediska bude zde § 26. cit. zákona, resp. jeho novelisace kritisována a nikoliv s hlediska *de lege ferenda*, t. j. zda-li se hmotně-právní jeho intence — zvýšená ochrana zaměstnanců vůči zaměstnavatelům — doporučují čili nic).

Věta »*lex posterior derogat priori*« jest pravidlem normologickým, které platí na základě normativní logiky a bez ohledu

na vůli pozitivního zákonodárce, který, je-li rozumný, nemůže její platnost pozitivně-právními ustanoveními svými vyloučit. Její platnost plyne z úvahy, že normotvůrce nemůže současně chtít dva si odporující obsahy normové. Jde-li o takový odpor dvou současných norem — na př. dvou paragrafů téhož zákona nebo o dva zákony současně vydané — je věcí interpretace, aby z úmyslu pravé intence atd. normotvůrce zjistila, který z obou odporujících si obsahů normových vlastně stanoviti chtěl. Jde-li však o odpor dvou normových obsahů, časově si následujících, platí normový obsah později stanovený, t. j. má se za to, že zákonodárce pozdější normou nechtěl stanoviti jen její obsah, nýbrž zároveň chtěl zrušiti dřívější normu tomuto obsahu odporující. To vyjádřeno jest větou *lex posterior derogat priori*. Platnost její rozumí se tudíž sama sebou a jest proto zbytečné, když pozitivní zákonodárce nadbytkem výslovně ji stanoví (jak často se stává) na př. předpisem: »Všecky (sc. dřívější) zákony tomuto zákonu odporující se zrušují,« neboť o p a k tohoto předpisu — aby dále platily, i když odporují novému zákonu — nemůže rozumný zákonodárce chtít, poněvadž by tím chtěl, aby platilo zároveň A a non A.

Theoreticky jest význam věty *lex posterior derogat priori* úplně jasný; v praxi však — t. j. při poznávání platného práva za účelem jeho aplikace — vyskytují se značné obtíže. Obtíže ty mají několik důvodů: Předem není vždy nesporné, zda-li dva normové obsahy si odporují (jako logické kontradikce: A a non A, či zda snad mohou vedle sebe dále obstáti. Dále jest někdy sporným pojem »normy« jako normativní jednotky (jednotlivého předpisu, ustanovení). Je jasno, že tento pojem nespadá v jedno s pojmem v nější normové jednotky, jako jest jednotlivý »zákon«, »nařízení« atd., jednotlivý paragraf a pod. Zřejmo totiž, že jednotlivý zákon (na př. č. 244/1922) nebo jednotlivý jeho paragraf může obsahovati několik samostatných norem, nebo že naopak jen několik takových vnějších jednotek tvoří jedinou normu ve smyslu normologickém (vnitřním). Jen na tyto vnitřní normativní jednotky (na př.: »má být A«, »nemá býti B« atd.) vztahuje se však věta *lex posterior derogat priori*. »Lex« znamená zde onu vnitřní jednotku, nikoliv vnější, jako jest na př. jednotlivý »zákon«, obsahující řadu jednotlivých norem (ve smyslu vnitřním). Praktický zákonodárce pracuje však z pochopitelných důvodů jen s onou v nější jednotkou a jest tudíž úkolem theorie a praxe (aplikace), aby dosah derogací funkce pozdějšího zákona v každém případě zvlášť stanovily. Tu dospívá se pak často k úsudkům, že určitý pozdější zákon jen částečně deroguje dřívějšímu nebo několika dřívějším. Tato částečná derogace může se tedy logicky vyskytnouti jen tehdy, když uvažuje se o vzájemném poměru dvou norem (= zákonů) ve

smyslu vnějších jednotek. Vnitřní normové jednotky mohou si vždy jen úplně derogovati nebo vůbec ne.

Z uvedeného plyne, jaký význam má výslovné pozitivně-právní ustanovení derogační. Zní-li obecně tak, že »všecky dřívější normy odporující nynější, jsou neplatné«, nemá významu žádného, protože se rozumí samo sebou. Zní-li však: »Normy a, b, c, d... atd. se zrušují« (taxativní výpočet), má, pokud jest zde možnost derogační, t. j. ony normy nezrušují se snad z jiného důvodu než toho, že podle mínění zákonodárce odporují obsahově pozdější normě, patrně význam legální interpretace: Zákonodárce chce jím říci, že považuje za možný rozpor mínění, zda-li zde takový odpor jest a že tudíž autoritativně (závazně) prohlašuje, že zde takový odpor jest, kterýmžto míněním jsou pak všichni (úřady, soukromé osoby) při interpretaci vázáni. Zvolí-li zákonodárce výpočet pouze demonstrativní, odkluzuje tím aspoň možný rozpor mínění ohledně norem jmenovitě (nominativ) uvedených; výslovným označením výpočtu jako demonstrativního (příkladného: »jmenovitě«) dosahuje pak toho, že vylučuje úsudek, že ohledně norem ve výpočtu neuvedených, o kterých by mohl nastati rozpor mínění, zda odporují či neodporují obsahově nové normě, chtěl legální interpretaci stanoviti, že neodporují.

Příkladem případů vzájemného poměru dvou norem, které nejsou vnitřní jednotky normové ve smyslu shora vytčeném, jest poměr t. zv. *leges generales* a *leges speciales*. Příkladem takové *lex generalis* jest ustanovení: »Pro všechny zaměstnance (kteréhokoliv druhu) má platit A«; příkladem obdobné *lex specialis* byl by pak předpis: »Pro zaměstnance určité kategorie má platit A«, z čehož logicky plyne, že pro zaměstnance všech jiných kategorií neplatí A. *Lex generalis* a *lex specialis* jsou podle toho protivy jen relativní: každá *lex generalis* může jí býti jen u srovnání s jinou speciálnější normou a může býti *lex specialis* vzhledem k normě ještě generálnější. (Tak na př. ustanovení: »Pro všechny zaměstnance má platit A« jest *lex specialis* vzhledem k normě: »Pro všechny právní subjekty má platit A«.)

Uvedené příklady jsou případy pravých *leges generales* a *speciales*. Při nich nemůže býti řeči o nějaké derogační funkci, poněvadž pravá *lex specialis* jest vždy již obsažena v *lex generalis*. Předchází-li *lex generalis* časově *lex specialis*, je výslovné stanovení této zbytečné, předchází-li však *lex specialis* časově *lex generalis*, stává se stanovením *legis generalis* zbytečnou.

Obyčejně nemyslí se však na tyto případy, když mluví se o vzájemném poměru generálních a speciálních norem, nýbrž na tyto: *Lex generalis* stanoví: »Pro všechny zaměstnance (kteréhokoliv druhu) má platit A« a *lex specialis* toto: »Pro zaměstnance určité kategorie má platit B«. Není-li A v kontradiktorní protívě k B, t. j. neznamená-li A tolik jako »non B«, může představa generální a spe-

ciální normy vzniknout jen za předpokladu, že jeden z obou článků (A a B) je obsahově širší (obecnější) než druhý. Jinak však znamenají obě normy tolik, že pro všechny zaměstnance platí A, pro zaměstnance určité kategorie pak ještě (vedle A) také B.

Problém interpretační vzniká teprve za předpokladu logické kontradikce mezi A a B, t. j., když pro určitého zaměstnance nemůže zároveň platit A a B. Řeší jej pak známá věta *lex posterior generalis non derogat legi priori specialis*, čímž má být řečeno, že povšechná věta *lex posterior derogat priori* přirozeně neplatí, když jde o úpravy d v ě, které dobře (t. j. bez odporu) vedle sebe mohou obstát. Jinými slovy: *Lex generalis posterior* nevztahuje se prostě na případy upravované *lege specialis priori*, t. j. ona není tou měrou generální, jakou by byla, kdyby nebylo jí časově předcházející *lex specialis*. Než úsudek na vůli zákonodárce, ponechati dřívější *lex specialis* v platnosti, není nijak logicky kogentní, jako jest onen, který vyplývá z obecné věty *lex posterior derogat priori*. Proto praktický zákonodárce obvykle tuto svou vůli výslovně stanoví (srovn. na př. cit. § 153 novely občanského zákona: »Unberührt bleiben die ... besonderen Vorschriften, insbesondere...«). Má tudíž ona interpretační věta *lex posterior generalis non derogat...* atd., jak již svrchu naznačeno, v podstatě význam pouze negativní. Naproti tomu jejímu obrácení, to jest větě: »*lex specialis posterior non derogat legi generali priori*« jest rozuměti tak, že stanoví pravidlo částečné derogace. Je pravdivá potud, že skutečně *lex specialis posterior* nederoguje celé *legi generali priori*, deroguje jí jen částečně.

Celá věc komplikuje se pro theorii a praxi ještě tím, že »obecnost«, pokud se týče »speciálnost« té oné normy možno posuzovat jednak s hlediska okruhů osob, pro které platí (všichni zaměstnanci — zaměstnanci určitého druhu), jednak s hlediska rozsahu toho, co pro ně jest stanoveno (A může být širší nebo užší než B). Z toho plyne jako legislativně-technický důsledek, že zákonodárce, chce-li způsobit jednotnou interpretaci, nemá se na tyto věty příliš spoléhat.

III. Kritika § 26. zákona č. 244/1922 a jeho novelisace podle zákona č. 217/1924, s hlediska theoretického rozboru sub II.

a) § 26 v dřívě platném znění. Zákonodárce zde vycházel z platnosti věty *lex posterior derogat priori* a *lex posterior generalis non derogat legi specialis priori*. Proto nestanovil výslovně ani, že dřívější uherské právo občanské (zvykové) se nynějším psaným právem (recipovaným z bývalého rakouského občanského práva) ruší, ani že dřívější psané speciální právo se tímto obecnějším zákonem (č. 244/1922) neruší jak celek. Pouze částečnou derogaci stanovil v tom smyslu, že ony dřívější speciální

zákony nemají platit, »pokud se v neprospěch zaměstnanců protiví ustanovením tohoto (sc. obecnějšího) zákona«. Touto krátkou větou byla do oněch v § 26 výslovně vyjmenovaných starších speciálních norem recipovány určité části obecnější normy zákona č. 244/1922. Poněvadž však zákonem č. 244/1922 nebylo zároveň recipováno ustanovení citovaného § 153 II. dílčí novely, musí interpretace, chce-li zachovati další platnost dřívějších speciálních norem, operovati jednak povšechnou větou *lex posterior generalis . . . atd.*, jednak odvolávat se na znění § 26, z něhož plyne a *contrario* jasně úmysl zákonodárcův, ponechatí ony starší normy nadále v platnosti až na výjimky, které právě výslovně stanoví. Tyto výjimky vztahují se však očividně pouze na zákony tam taxativně vyjmenované, takže ustanovení jiných speciálních zákonů, i kdyby se v neprospěch zaměstnanců přičila zákonu č. 244/1922 nesporně nadále v platnosti se ponechávaly.

Svým zněním nerozřešil dále § 26 otázku, kdy a za jakých okolností dlužno určitý starší předpis považovati za stejně nebo méně či více prospěšný zaměstnancům než jsou ustanovení zákona č. 244/1922, ačkoliv na zodpovědění této otázky víže důležitý následek další platnosti tohoto staršího předpisu. To znamená úplnou abdikaci zákonodárce ve prospěch těch, kdož § 26 mají interpretovati (tedy především úřadů). A poněvadž tyto úřady nemají možnosti (a práva) vydávati obecně závazná interpretační pravidla (= legální interpretace), mohou věci rozhodovati jen od případu k případu. To však znamená, že znění § 26 jest nepřipadné: Nemá jím vlastně býti řečeno, že ona ustanovení starších předpisů, pokud jsou nepříznivější pro zaměstnance než normy zákona č. 244/1922, se vůbec zrušují, nýbrž má jím patrně úřadu rozhodujícímu býti v konkrétním případě dána možnost, aby si pro posouzení tohoto případu vybral onu normu (buď zákon č. 244/1922 nebo některý starší speciální zákon) podle toho, kterou on sám považuje v onom konkrétním případě za výhodnější pro zaměstnance. Tuto situaci dlužno prohlásiti za pravé unikum v dějinách legislativní techniky. Znamená nastolení naprostého absolutismu rozhodujících úřadů na místo svrchovaného zákonodárce a naprostou právní nejistotu, poněvadž úřadům není zákonem dána žádná direktiva, podle které by »prospěch« či »neprospěch« zaměstnanců měly posuzovat. Je v tomto směru na snadě myšlenka, že o tom, která z několika norem jest prospěšnější, může autenticky rozhodovat jen ten, jehož se týče, to jest tedy v našem případě zaměstnanec. A je dále otázka, může-li se tento zaměstnanec jen jednou pro vždy rozhodnutí, kterou normu považuje pro sebe za prospěšnější, či zda může tak učiniti v každém konkrétním případě zvlášť podle osobních okolností, ve kterých se právě nalézá. To bylo by na př. aktuální — v případě, o který jde

— ohledně výpovědních lhůt: pro téhož zaměstnance může být někdy prospěšnější norma stanovící kratší, někdy norma s delší výpovědní lhůtou.

Taktika zákonodávce v § 26 zákona č. 244/1922 je průhledná: nechce si dělat práci s výpočtem jednotlivých norem, které podle jeho názoru jsou pro zaměstnance prospěšnější a abdikuje proto raději vůbec ve prospěch úřadů, které zákon mají aplikovat, přenechávaje jim, aby si samy podle svého názoru nebo podle názoru samotných zaměstnanců rozhodly, které normy jsou prospěšnější — a tudíž platí. Nedává jim pro tuto obtížnou úlohu, které se sám pro její obtížnost zbavil, pražádých direktiv.

Situace touto abdikací zákonodávce vyvolaná má mnoho obdobného s institucí t. zv. dispositivního (a contr. kogentního) práva. Tato instituce znamená, že normotvůrce stanoví subsidiární normu pro případ, že by strany nic jiného mezi sebou nesmluvily. Chtějí-li něco jiného, od oně normy odlišného stanovit, nebrání jim. Domovem této instituce dispositivních norem jest občanské právo. Ale v našem případě (§ 26) chtěl zákonodávce beze sporu stanovit právo kogentní a to zejména vůči zaměstnavatelům. Jen proto, že k tomuto účeli zvolil zcela neobvyklou formu (znění § 26), kterou abdikuje ve prospěch výkonných orgánů (úřadů), stává se jeho norma (§ 26) ius dispositivum. Toto ius jest »dispositivum« ne vlastně pro strany (zaměstnavatele a zaměstnance), nýbrž pro úřady, a v tom spočívá jeho logická nemožnost. Neboť zákonná norma dispositivní předpokládá nutně právní jednání, upravující věc odlišně od normy. Toto právní jednání může býti buď jednostranné nebo dvoustranné (smlouva). V posledním případě je logicky nezbytno, že strany se dobrovolně a svobodně smluví na jiné normě, než jest dispositivní norma zákonná. Bez tohoto předpokladu jest ius dispositivum logické nonsens. Ale právě v našem případě (§ 26) tohoto předpokladu není, takže máme co činiti s nemožnou smíšeninou dispositivního a kogentního předpisu a odtud interpretační obtíže, které zákonodávce dobře cítil, a nepřesná jeho dikce, která zastírá dispositivní ráz normy (§ 26) tím, že jí dává vnější formu normy derogační, ač ve skutečnosti nic »neruší« v obvyklém toho slova smyslu.

b) § 26 ve znění nyní platném. Co bylo řečeno sub a), platí ve zvyšené míře o znění novelou č. 217/1924 stanoveném. Zde jde o ještě větší abdikaci zákonodávce a o ještě větší právní nejistotu. Kdežto totiž obojí bylo v dřívějším znění omezeno jen na několik zákonů taxativně vypočtených, má se v budoucnosti vztahovati zásadně neomezeně na celý právní řád, pokud v něm obsaženy jsou normy upravující právní poměr mezi zaměstnavateli a zaměstnanci a to kteréhokoliv druhu. Je tedy — s hlediska zákonodárné techniky — provedená novelisace rozhodně reforma-

tio in pejus a ještě větším unikem legislativně-technickým, než dříve platný § 26. —

Podobná radikální změna právního řádu, která sleduje zároveň několik účelů legislativně-politických (viz o tom str. 27), nedá se prostě z technických důvodů provést tak pohodlným, ale primitivním způsobem, jak to činí § 26 zákona č. 244/1922. Tato snaha, provést dalekosáhlou, do všech možných oborů právních sahající zákonodárnou reformu, není uskutečnitelná jediným kratičkým ustanovením (3½řádkovým) — jedinou větou — jediného paragrafu. Následek její je pak nejen řada legislativně-technických poklesků, jevících se v osudné právní nejistotě, nýbrž s hlediska požadavků moderního právního státu i zcela nepřípustná abdikace demokratického zákonodárce ve prospěch činitelů byrokratických. Pouhou »dobrou vůlí«, která zde u vlády a zákonodárského sboru zajisté byla, nedají se však ony poklesky omluviti.
